

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан економічного факультету
Анатолій ДІБРОВА
2022 р.
«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри фінансів
Протокол №9 від «13» травня 2022 р

Завідувач кафедри
Налія ДАВИДЕНКО

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ДІ «Фінанси і кредит»

Доброш ХУДОЛІЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма «Фінанси і кредит»

Факультет Економічний

Розробники: д.е.н., професор Давиденко Н. М.

к.е.н., доцент Мрачківська Н. К.

Київ – 2022 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа і страхування»</i>	
Освітня програма	<i>Фінанси і кредит</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	2	
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>год.</i>
Лабораторні заняття	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Самостійна робота	<i>105 год.</i>	<i>год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>год.</i>	

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни є формування системи знань з питань забезпечення фінансової безпеки держави як складової економічної та національної безпеки, а також її функціональних елементів.

Завдання курсу «Фінансова безпека держави»:

- з'ясувати концептуальні засади теорії економічної безпеки;
- вивчити теоретичні, організаційно-правові та практичні засади фінансової безпеки;
- встановити причинно-наслідкові зв'язки, джерела та механізм виникнення загроз фінансовій безпеці.
- навчитися відстежувати та попереджувати існуючі та потенційні загрози фінансовій безпеці;
- опрацювати методики та механізм розрахунку основних індикаторів, що забезпечують моніторинг поточного стану фінансової безпеки;
- розглянути методики оцінки фінансової безпеки держави з визначенням інтегрального показника, що формується на основі відповідних критеріїв та індикаторів;
- визначити напрями та механізми мінімізації загроз фінансовій безпеці з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні основи сутності фінансової безпеки держави;
- зміст фінансової безпеки на національному рівні та рівні галузевої і регіональної безпеки;
- складові особистої фінансової безпеки;
- принципи організації і функціонування служб фінансової безпеки;

вміти:

- застосовувати знання для розв'язання типових і нетипових завдань з захисту від фінансової небезпеки;
- виявляти загрози і небезпеки фінансової діяльності держави; – визначати критерії та показники фінансової безпеки;
- передбачати розвиток чинників - носіїв фінансової небезпеки;
- застосувати отримані знання щодо захисту фінансових інтересів правовими засобами.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): ЗК 4, ЗК5, ЗК6:

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): СК 4, СК 5, СК7:

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

3. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ПОВНОГО ТЕРМІНУ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

ТЕМА 1

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Суть та місце фінансової безпеки в системі економічної безпеки. Організаційно-правові засади становлення та розвитку системи фінансової безпеки в Україні. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави. Концепція, стратегія, політика і тактика забезпечення фінансової безпеки держави. Ієрархічна декомпозиція фінансової безпеки та її функціональні елементи (фінансова безпека людини, фінансова безпека бізнесу, бюджетна, боргова, інвестиційна безпека та безпека фінансового ринку, регіональна фінансова безпека, міжнародна фінансова безпека).

ТЕМА 2

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Поняття про державні соціальні гарантії і соціальні стандарти. Соціальні індикатори фінансової безпеки людини (розмір оплати праці, величина сукупних доходів на душу населення, їх структура та використання, розподіл населення за рівнем середньодушового сукупного доходу, споживання продуктів харчування на душу населення). Загрози фінансовій безпеці людини (бідність, різке розшарування населення за рівнем доходів та рівнем грошових витрат, безробіття, неефективна система пільг і допомоги), їх соціально-економічні наслідки для суспільства. Диференціація доходів, соціальна поляризація, маргіналізація суспільства та їх вплив на фінансову безпеку держави. Стратегія соціального розвитку та фінансова безпека людини.

ТЕМА 3

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Реалізація інтересів підприємства як основа забезпечення його економічної та фінансової безпеки. Загрози фінансовим інтересам підприємства. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Критерії оцінки та проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства. Теоретико-методологічні основи управління фінансовою безпекою підприємства. Класифікація і декомпозиція фінансової безпеки підприємства як об'єкта управління. Система інформаційного забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства. Системи і методи аналізу фінансової безпеки. Системи і методи планування фінансової безпеки підприємства. Система контролю фінансової безпеки підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ТЕМА 4

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ТА БОРГОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Сутність бюджетної безпеки держави. Індикатори оцінки бюджетної безпеки держави (рівень перерозподілу ВВП через бюджет, структура доходів і видатків бюджету, рівень дефіциту бюджету, співвідношення у перерозподілі між державним і місцевими бюджетами).

Класифікація основних загроз бюджетній безпеці держави. Проблеми забезпечення бюджетної безпеки держави. Мінімальна стандартна модель Світового банку для оцінки боргової безпеки держави. Нова методологія оцінки боргової безпеки держави. Боргова безпека України: критерії оцінки та проблеми забезпечення. Врегулювання світової кризи заборгованості: дефолти суверенних боржників та забезпечення фінансової безпеки держави. Реструктуризація зовнішньої заборгованості в рамках Паризького клубу офіційних кредиторів та Лондонського клубу приватних кредиторів. Стабілізаційні програми МВФ.

ТЕМА 5. ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Сутність податкової безпеки держави її взаємозв'язок з бюджетною безпекою. Визначення оптимальної податкової бази, вибір показників та критеріїв оподаткування, розрахунок податкового тягаря. Індикатори податкової безпеки держави, їх розрахунок. Рівень податкової заборгованості суб'єктів господарювання. Особливості використання офшорів для ухилення від сплати податків та мінімізації оподаткування. Використання податкового планування у нетипових офшорах. Види офшорних компаній та їх використання для фіскальної оптимізації.

ТЕМА 6

ФІНАНСОВА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Безпека банківської системи як складова національної безпеки держави, її роль у формуванні фінансової та економічної політики держави. Особливості забезпечення безпеки банківської системи України. Політичні, економічні, соціальні фактори, що впливають на рівень фінансової безпеки банківської діяльності. Систематизація загроз банківській системі України. Індикатори фінансової безпеки банківської системи. Індикатори та критерії забезпечення безпеки банківської діяльності. Банківська таємниця і її захист.

Управління банківською діяльністю у контексті забезпечення фінансової безпеки.

ТЕМА 7

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА НЕБАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Основні поняття фінансової безпеки фондового ринку держави. Індикатори фінансової безпеки фондового ринку (капіталізація цінних паперів, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торговців, інститутів спільного інвестування, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів і держави загалом. Оцінка безпеки фондового ринку (безпека ринку державних цінних паперів і ринку корпоративних цінних паперів, а також решти його сегментів: ринків акцій, облігацій, векселів, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів, біржового та позабіржового ринків). Основні поняття фінансової безпеки страхового ринку держави. Індикатори безпеки страхового ринку (забезпеченість страхових компаній фінансовими ресурсами для відшкодування обумовлених у договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування).

ТЕМА 8

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Сутність інвестиційної безпеки. Формування системи інвестиційної безпеки держави та механізм її забезпечення. Критерії та індикатори оцінки інвестиційної безпеки держави. Інвестиційний клімат та інвестиційний рейтинг: вплив на інвестиційну безпеку держави. Загрози інвестиційній безпеці держави та страхування інвестиційних ризиків. Поняття інвестиційного ризику та страхування інвестиційних ризиків. Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку України.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Назва														
Тема 1. Сутність фінансової безпеки держави як складової економічної безпеки	1	18	2	4			12							
Тема 2. Соціальна політика та забезпечення фінансової безпеки людини	2	18	2	4			12							
Тема 3. Фінансова безпека підприємства	3	20	2	4			14							
Разом за змістовим модулем 1		56	6	12			38							
Змістовий модуль 2. Назва														
Тема 4. Бюджетна та боргова безпека держави	4	20	3	4			13							
Тема 5. Податкова безпека держави	5	16	-	2			14							
Тема 6. Фінансова безпека банківського сектору економіки	6	20	2	4			14							
Тема 7. Фінансова безпека небанківського сектору економіки	7	20	2	4			14							
Тема 8. Інвестиційна складова фінансової безпеки держави	8	18	2	4			12							
Разом за змістовим модулем 2		94	9	18			67							
Усього годин		150	15	30			105							
Курсовий проект (робота) з _____			-	-	-		-		-	-	-		-	
<small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>														
Усього годин		150	15	30			105							

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Непередбачені навчальним планом	
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Сутність фінансової безпеки держави, її місце в системі економічної безпеки	4
2	Соціальна політика та забезпечення фінансової безпеки людини	4
3	Фінансова безпека підприємства	4
4	Бюджетна та боргова безпека держави	4
5	Податкова безпека держави	2
6	Фінансова безпека банківського сектору економіки	4
7	Фінансова безпека небанківського сектору економіки	4
8	Інвестиційна складова фінансової безпеки держави	4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	
2		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні
2. Економічна безпека як багаторівнева система: суть та складові
3. Фінансова безпека: суть та місце в системі економічної безпеки держави
4. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави
5. Бюджетна складова фінансової безпеки держави. Поняття бюджетної безпеки держави
6. Критерії та індикатори оцінки бюджетної безпеки держави
7. Загрози бюджетній безпеці держави
8. Боргова складова фінансової безпеки держави
9. Критерії та індикатори оцінки боргової безпеки держави
10. Ризики та загрози боргової складової національним економічним інтересам та фінансовій безпеці держави
11. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки

12. Соціальна політика та її вплив на економічну і фінансову безпеку держави
Соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини
13. Загрози фінансовій безпеці людини: соціально-економічні наслідки для суспільства
14. Економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні
15. Економічна безпека як багаторівнева система: суть та складові
16. Фінансова безпека: суть та місце в системі економічної безпеки держави
17. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави
18. Бюджетна складова фінансової безпеки держави. Поняття бюджетної безпеки держави
19. Критерії та індикатори оцінки бюджетної безпеки держави
20. Загрози бюджетній безпеці держави
21. Боргова складова фінансової безпеки держави
22. Критерії та індикатори оцінки боргової безпеки держави
23. Ризики та загрози боргової складової національним економічним інтересам та фінансовій безпеці держави
24. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки
25. Соціальна політика та її вплив на економічну і фінансову безпеку держави
26. Соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини
27. Загрози фінансовій безпеці людини: соціально-економічні наслідки для суспільства
28. Фінансова безпека підприємства: суть і місце в системі економічної безпеки підприємств
29. Фінансова нестабільність суб'єктів підприємництва як головна загроза їх фінансовій безпеці
30. Критерії та індикатори рівня економічної і фінансової безпеки підприємств
Методичні засади прогнозування викликів і загроз фінансовій безпеці підприємства
31. Управління фінансовою безпекою підприємства. Системи забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства
32. Інвестиційна безпека у структурі економічної безпеки держави
33. Загрози інвестиційній безпеці держави та страхування інвестиційних ризиків
34. Критерії та індикатори оцінки інвестиційної безпеки держави
35. Інвестиційний клімат та інвестиційний рейтинг: вплив на інвестиційну безпеку держави
36. Ринковий та державний механізм у системі забезпечення інвестиційної безпеки держави
37. Безпека банківської системи як складова фінансової безпеки держави
38. Систематизація загроз фінансовій безпеці комерційних банків
39. Індикатори оцінки фінансової безпеки банківської системи та банківської діяльності
40. Сучасний стан банківської системи України у контексті її фінансової безпеки

Приклади тестових завдань

1. Пріоритетними національними інтересами України в економічній сфері є:

- а) збільшення рівня монетизації економіки держави;
- б) забезпечення інтеграції України в ЄС та приєднання до СОТ;
- в) створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої економіки;
- г) забезпечення бюджетної дієздатності і зменшення державного боргу.

2. Головним керуючим органом в Україні з питань національної безпеки є:

- а) Служба безпеки України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Рада національної безпеки і оборони України;
- г) Секретаріат Президента України.

3. Складовими фінансової безпеки держави слід вважати:

- а) валютну, боргову, інвестиційну, інформаційну, безпеку фондового ринку;
- б) грошово - кредитну, валютну, банківську, монетарну, боргову, бюджетну;
- в) валютну, боргову, безпеку фондового ринку, грошово-кредитну, бюджетну;
- г) усі відповіді вірні.

4. Відповідно до джерел виникнення загрози фінансовій безпеці можна класифікувати на:

- а) потенційні і реально існуючі;
- б) внутрішні і зовнішні;
- в) національні, регіональні і міжнародні;
- г) активні і пасивні.

5. Система організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави, це:

- а) елементи фінансової безпеки;
- б) фактори, що впливають на фінансову безпеку;
- в) механізм забезпечення фінансової безпеки;
- г) усі відповіді вірні.

6. Основним критерієм оцінки рівня життя населення та індикатором стану фінансової безпеки людини є:

- а) розмір оплати праці працюючих;
- б) рівень видатків на душу населення з бюджету;
- в) розмір соціальних трансфертів у сукупних доходах домогосподарств;
- г) усі відповіді вірні.

7. Об'єктом соціальної безпеки є:

- а) громадяни;
- б) держава;
- в) держава і суспільство;
- г) усі відповіді вірні.

8. У структурі витрат домогосподарств в Україні найбільшу питому частку становлять витрати на:

- а) придбання товарів і послуг;
- б) оплату комунальних послуг та енергоносіїв;
- в) сплату податків до бюджету;
- г) приріст фінансових та нагромадження не фінансових активів.

9. Соціально-економічні гарантії держави полягають в тому, що вони:

а) створюють умови для забезпечення державою життєво необхідними благами, які необхідні для задоволення власних потреб людини;

б) забезпечують повернення державою громадянам благ у формі податкових пільг, культурного виховання, охорони здоров'я за рахунок вилученої у них частини створеного ними доходу;

в) забезпечують надання державою певної кількості благ та послуг тим громадянам, які за станом фізичного здоров'я не спроможні самі забезпечити себе всім необхідним за рахунок вилучення у деяких громадян частини їхнього доходу;

г) правильної відповіді немає.

10. Згідно Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», державні соціальні гарантії – це:

а) мінімальний розмір заробітної плати та пенсій за віком;

б) мінімальний розмір заробітної плати, пенсій за віком, державної соціальної допомоги;

в) встановлені законами мінімальні розміри: оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму;

г) встановлені законами мінімальні розміри: оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму.

11. Фінансова безпека підприємства – це:

а) стан підприємства, який характеризується фінансовою стабільністю і стійкістю, забезпеченістю фінансовими ресурсами, збалансованістю фінансових потоків та розрахункових відносин, ефективністю фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками;

б) рівень забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, достатніми для виконання існуючих зобов'язань;

в) здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів;

г) ступінь захищеності фінансових прав власників.

12. Головною загрозою фінансовій безпеці підприємства є:

а) фінансова криза підприємства;

б) фінансова нестабільність підприємства;

в) нестача фінансових ресурсів;

г) дефіцит оборотного капіталу.

13. Стан процесу формування і використання ресурсів господарюючого суб'єкта, який забезпечує його розвиток на основі зростання вартості капіталу при збереженні відповідного рівня платоспроможності і кредитоспроможності - це:

а) фінансова безпека підприємства;

б) стан ліквідності підприємства;

в) стан платоспроможності підприємства;

г) фінансова стійкість підприємства.

14. Причинами порушення фінансової рівноваги на підприємстві є:

а) зниження рівня платоспроможності і кредитоспроможності;

б) високий рівень витрат зумовлених дорожчими технологіями;

в) диспропорції у процесі розвитку виробництва, що виникають у матеріальному, фінансово-економічному планах, під час зовнішніх конфліктів підприємства пов'язаних з виробничим процесом;

г) вірна відповідь а) та б).

15. До критеріїв, які відображають рівень фінансової безпеки підприємства у межах складової «фінансова незалежність» належать:

- а) ліквідність та платоспроможність;
- б) інвестиційна та інноваційна активність;
- в) витрати місткість виробництва;
- г) конкурентоспроможність продукції підприємства.

16. Нестабільність структури доходів і видатків бюджету свідчить про:

- а) низький рівень податкової дисципліни;
- б) відсутність бюджетної стратегії і продуманої тактики реформування фінансової системи;
- в) неефективність використання бюджетних коштів;
- г) правильної відповіді нема.

17. Оптимальне процентне співвідношення центрального і місцевого бюджетів згідно міжнародної практики має складати:

- а) 60:40%;
- б) 70:30%;
- в) 50:50%;
- г) 40:60%.

18. Фінансування бюджетного дефіциту за рахунок емісії грошей призводить до таких загроз фінансовій безпеці держави:

- а) витіснення приватних інвестицій;
- б) відтоку капіталу за кордон;
- в) надмірної монетизації економіки;
- г) правильної відповіді нема.

19. Стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного і місцевих бюджетів, це:

- а) фінансова безпека держави;
- б) боргова безпека держави;
- в) бюджетна безпека держави;
- г) усі відповіді вірні

20. Україні граничний обсяг державного боргу регламентується:

- а) Конституцією України;
- б) Бюджетним кодексом і Законом України «Про державний бюджет»;
- в) Законом України «Про державний борг»;
- г) граничний обсяг державного боргу взагалі не регламентується.

21. Згідно Нової методології Світового банку рівень боргової безпеки держави визначається такими індикаторами заборгованості:

- а) співвідношенням поточної вартості обслуговування боргу до ВВП;
- б) співвідношенням поточної (теперішньої) вартості обслуговування боргу до імпорту;
- в) співвідношенням поточної (теперішньої) вартості обслуговування боргу до експорту;
- г) немає жодної вірної відповіді.

22. Основною загрозою зростання внутрішніх запозичень є:

- а) збільшення темпів інфляції;
- б) витіснення приватних інвестицій;
- в) стагнація фондового ринку;
- г) усі відповіді вірні.

23. Згідно Бюджетного кодексу України, величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати:

- а) 70% ВВП;
- б) 60% ВВП;
- в) 50% ВВП;
- г) 40% ВВП.

24. До індикаторів інвестиційної безпеки держави належать:

- а) обсяг внутрішніх капітальних вкладень на душу населення;
- б) питома вага прямих іноземних інвестицій у ВВП;
- в) співвідношення прямих і реальних інвестицій;
- г) ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах золотовалютними резервами.

25. Індекс інвестиційної безпеки визначається на основі оцінки показників, які характеризують:

- а) інвестиційну активність, інвестиційний клімат, стан економічного розвитку, інвестиційні ризики та очікування інвесторів;
- б) інвестиційну активність, інвестиційний клімат, інвестиційні ризики та очікування інвесторів;
- в) притік прямих іноземних інвестицій, експорт прямих інвестицій, інвестиційний клімат, суверенний кредитний рейтинг;
- г) притік прямих іноземних інвестицій, очікування суб'єктів інвестиційної безпеки, інвестиційний клімат, суверенний кредитний рейтинг.

26. Інвестиційний клімат як економічна категорія - це :

- а) сукупність мотиваційних факторів мобільності внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- б) привабливість інвестиційної діяльності;
- в) сукупність ризику капіталовкладень і можливість їх ефективного використання;
- г) інвестиційна привабливість країни, регіону, галузі, підприємства або корпорації.

27. Сукупність політичних, соціально-економічних, культурних, організаційно-правових і географічних факторів, що притаманні тій чи іншій країні, які приваблюють або відштовхують інвесторів вкладати власні ресурси в ту чи іншу господарську систему - це:

- а) інвестиційна безпека;
- б) інвестиційний клімат;
- в) інвестиційна привабливість;
- г) інвестиційний рейтинг.

28. Для забезпечення стабільного економічного зростання держави, загальні річні інвестиції в реальний сектор економіки повинні становити не менше:

- а) 6% ВВП;
- б) 10% ВВП;
- в) 25% ВВП;
- г) 17% ВВП.

29. Одним із індикаторів інвестиційної безпеки держави є питома вага прямих іноземних інвестицій у ВВП, порогові значення якого становить:

- а) 6% ВВП;
- б) 10% ВВП;
- в) 25% ВВП;
- г) 17% ВВП.

30. Проведення експертно-аналітичного оцінювання інвестиційного клімату пов'язане з виведенням інтегрального показника ризику та відповідним ранжуванням країн шляхом визначення їх:

- а) інвестиційної безпеки;
- б) інвестиційної привабливості;
- в) інвестиційного рейтингу;
- г) індексу інвестиційної безпеки.

31. Обсяги міжнародних резервів у тижнях імпорту мають підтримуватися на рівні:

- а) двомісячного імпорту;
- б) тримісячного імпорту;
- в) чотиримісячного імпорту;
- г) п'ятимісячного імпорту.

32. До показників фінансової доларизації не належать:

- а) частка валютних депозитів у грошовій масі;
- б) частка депозитів в іноземній валюті в загальному обсязі депозитів;
- в) частка кредитів в іноземній валюті у загальному обсязі кредитів;
- г) динаміка обсягів та сальдо операцій з купівлі-продажу кредитних і депозитних продуктів на міжнародних ринках.

33. Високо доларизованою вважають країну, якщо частка депозитів у іноземній валюті в загальному обсязі депозитів становить:

- а) більше 50%;
- б) більше 30%;
- в) більше 25%;
- г) більше 80%.

34. Високо доларизованою вважають країну, якщо частка кредитів у іноземній валюті в загальному обсязі кредитів становить:

- а) більше 50%;
- б) більше 30%;
- в) більше 25%;
- г) більше 80%.

35. До показників, які характеризують стан валютної безпеки держави належать:

- а) коефіцієнт покриття валовими міжнародними резервами грошової бази;
- б) коефіцієнт покриття валовими міжнародними резервами дефіциту державного бюджету;
- в) показники внутрішньої заборгованості;
- г) показники девальвації іноземної валюти.

36. Критеріями валютної безпеки виступають:

- а) збалансованість попиту і пропозиції на валютному ринку без проведення масових інтервенцій центральним банком;
- б) непередбачуваність динаміки обмінного курсу національної грошової одиниці;
- в) доступність до зовнішніх джерел надходження іноземної валюти;
- г) забезпеченість в іноземній валюті потреб населення.

37. До складових валютної безпеки належать:

- а) валютна безпека держави, валютна безпека суб'єктів господарювання;
- б) валютна безпека держави, валютна безпека громадян;
- в) валютна безпека держави, валютна безпека суб'єктів господарювання, валютна безпека громадян;

г) валютна безпека держави, валютна безпека підприємців, валютна безпека особи

38. Валютна безпека держави - це :

а) оптимально можливий за умов існуючих нормативно-правової бази, валютної політики держави, механізму валютного регулювання, інфраструктури валютного ринку рівень забезпеченості валютними коштами, достатній для розрахунків з бюджетною системою, контрагентами, соціально-економічного розвитку та накопичень;

б) ступінь забезпеченості валютними коштами, достатній для додержання позитивного сальдо платіжного балансу, виконання міжнародних зобов'язань, накопичення необхідного обсягу валютних резервів, підтримання стабільності національної грошової одиниці;

в) стан курсоутворення, який створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного імпорту, широкомасштабного припливу в країну іноземних інвестицій;

г) стан, за якого валютні надходження перевищують особисті витрати іноземної валюти.

39. Оптимально можливий за умов існуючих нормативно-правової бази, валютної політики держави, механізму валютного регулювання, інфраструктури валютного ринку рівень забезпеченості валютними коштами, достатній для розрахунків з бюджетною системою, контрагентами, соціально-економічного розвитку та накопичень – це :

а) валютна безпека суб'єктів господарювання;

б) валютна безпека держави;

в) валютна безпека громадян;

г) валютна безпека підприємців.

40. Стан, за якого валютні надходження перевищують особисті витрати іноземної валюти – це :

а) валютна безпека суб'єктів господарювання;

б) валютна безпека держави;

в) валютна безпека громадян;

г) валютна безпека підприємців.

Приклад екзаменаційного білета

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС Магістр спеціальність: 072 фінанси, банківська справа та страхування / управління державними фінансами	Кафедра Фінансів <hr/> 2021-2022 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни Фінансова безпека держави	Затверджую Зав. кафедри <hr/> (підпис) Давиденко Н.М. (пшб) _____ 2021 р.
<i>Залікові запитання</i>			
1. Базові елементи економічної безпеки: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки.			
2. Поняття бюджетної безпеки держави. Критерії та індикатори оцінки бюджетної безпеки держави			
<i>Тестові завдання різних типів</i>			
1. До загроз валютній безпеці держави належать:			
а) закриті валютні позиції суб'єктів валютних відносин; б) низький рівень довіри до національної валюти; в) повільна лібералізація регулювання руху капіталів; г) ревальвація національної грошової одиниці.			
2. Пріоритетними джерелами фінансування бюджетного дефіциту на даному етапі в Україні є:			
а) доходи від приватизації і зовнішні позики; б) доходи від приватизації та прихована емісія грошей; в) доходи від приватизації, внутрішні і зовнішні позики; г) внутрішні і зовнішні позики.			
3. Вставте правильне визначення.			
Кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого називаються _____			
4. Індекс інвестиційної безпеки визначається на основі оцінки показників, які характеризують:			
а) інвестиційну активність, інвестиційний клімат, стан економічного розвитку, інвестиційні ризики та очікування інвесторів; б) інвестиційну активність, інвестиційний клімат, інвестиційні ризики та очікування інвесторів; в) притік прямих іноземних інвестицій, експорт прямих інвестицій, інвестиційний клімат, суверенний кредитний рейтинг; г) притік прямих іноземних інвестицій, очікування суб'єктів інвестиційної безпеки, інвестиційний клімат, суверенний кредитний рейтинг.			
5. До індикаторів інвестиційної безпеки держави належать:			
а) обсяг внутрішніх капітальних вкладень на душу населення; б) питома вага прямих іноземних інвестицій у ВВП; в) співвідношення прямих і реальних інвестицій; г) ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах золотовалютними резервами.			
6. Відповідно до джерел виникнення загрози фінансовій безпеці можна класифікувати на:			
а) потенційні і реально існуючі; б) внутрішні і зовнішні; в) національні, регіональні і міжнародні; г) активні і пасивні.			
7. Розставити у правильному порядку:			
Джерела загроз	Ризики бюджетної безпеки		
1. Бюджетна політика	А) Падіння ВВП		
2. Бюджетна система	Б) залежність внутрішніх бюджетно-фінансових процесів від процесів глобалізації		
3. Національна економіка	В) нерациональне використання бюджетних резервів		
4. Світовий фінансовий	Г) несвоєчасність бюджетного планування		

ринок											
<p>8. Пріоритетними національними інтересами України в економічній сфері є:</p> <p>а) збільшення рівня монетизації економіки держави; б) забезпечення інтеграції України в ЄС та приєднання до СОТ; в) створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої економіки; г) забезпечення бюджетної дієздатності і зменшення державного боргу.</p>											
<p>9. Задля забезпечення валютної безпеки держави, річний темп зміни офіційного курсу гривні до долара США не повинен перевищувати:</p> <p>а) 10%; б) 20%; в) 6%; г) 3%.</p>											
<p>10. До запропонованих термінів підберіть правильні визначення.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Термін</th> <th>Визначення</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Фінансова безпека</td> <td>А. Перевищення видатків бюджету над його доходами.</td> </tr> <tr> <td>2. Бюджетна безпека</td> <td>Б. Елемент, що відображає процес або стан об'єкта спостережень, його якісні та кількісні характеристики.</td> </tr> <tr> <td>3. Бюджетний дефіцит</td> <td>В. Ступінь захищеності фінансових інтересів держави, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатності держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, виконуючи свої функції та забезпечуючи соціально-економічний розвиток.</td> </tr> <tr> <td>4. Індикатор</td> <td>Г. Спрямованість бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави під час збалансування доходів і видатків та ефективне використання бюджетних коштів у процесі виконання функцій державного регулювання економічного розвитку, реалізації соціальної політики, а також утримання органів державного управління, забезпечення національної безпеки і оборони.</td> </tr> </tbody> </table>		Термін	Визначення	1. Фінансова безпека	А. Перевищення видатків бюджету над його доходами.	2. Бюджетна безпека	Б. Елемент, що відображає процес або стан об'єкта спостережень, його якісні та кількісні характеристики.	3. Бюджетний дефіцит	В. Ступінь захищеності фінансових інтересів держави, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатності держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, виконуючи свої функції та забезпечуючи соціально-економічний розвиток.	4. Індикатор	Г. Спрямованість бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави під час збалансування доходів і видатків та ефективне використання бюджетних коштів у процесі виконання функцій державного регулювання економічного розвитку, реалізації соціальної політики, а також утримання органів державного управління, забезпечення національної безпеки і оборони.
Термін	Визначення										
1. Фінансова безпека	А. Перевищення видатків бюджету над його доходами.										
2. Бюджетна безпека	Б. Елемент, що відображає процес або стан об'єкта спостережень, його якісні та кількісні характеристики.										
3. Бюджетний дефіцит	В. Ступінь захищеності фінансових інтересів держави, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатності держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, виконуючи свої функції та забезпечуючи соціально-економічний розвиток.										
4. Індикатор	Г. Спрямованість бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави під час збалансування доходів і видатків та ефективне використання бюджетних коштів у процесі виконання функцій державного регулювання економічного розвитку, реалізації соціальної політики, а також утримання органів державного управління, забезпечення національної безпеки і оборони.										

8. Методи навчання.

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- мозкові атаки – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

Методи викладання навчальної дисципліни сприяють вирішенню таких задач:

– у сфері навчання – засвоєння основ знань про сучасну економіку, принципи і закономірності її функціонування та розвиток, умінь економічної діяльності;

– у сфері самосвідомості – усвідомлення свого індивідуального економічного потенціалу, формування усвідомленої громадянської економічної поведінки;

– у сфері мотивації – розвиток інтересу до проблем економіки, постійної потреби в економічному знанні, прагнення у цивілізованому підприємстві, що має стати засобом соціального захисту, полегшити вирішення проблем зайнятості молоді, їхньої адаптації до ринку.

9. Форми контролю.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 р., протокол № 5 основними видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв’язку між викладачем та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, - так і студентами – для планування самостійної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисципліни викладається упродовж двох семестрів, поділений на чотири модулі.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля здійснюються у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестровий контроль з дисципліни проводиться відповідно до навчального плану у вигляді та екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни згідно з «Положенням про екзамени та заліки в Національному університеті біоресурсів і природокористування України».

У НУБіП України використовується рейтингова форма контролю після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних занять (модуля) з певної дисципліни. Її результати враховуються під час виставлення підсумкової оцінки.

Після проведення проміжних атестацій із змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів).

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{НР} + R_{ат}$.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. **Методичні рекомендації** та завдання для самостійного вивчення дисципліни «Фінансова безпека держави» ОС «Магістр» напряму підготовки 072 «Фінанси, банківська справа і страхування», 2017 р.

2. **Практикум** з дисципліни «Фінансова безпека держави» для студентів ОС «Магістр» Спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування», магістерська програма «Управління державними фінансами», 2018 р.

3. **Навчальний посібник** «Фінансова безпека держави»: навчальний посібник// Н.М. Давиденко, Н.К. Мрачківська - Київ: Редакційно видавничий відділ НУБіП України, 2020 рік.

4. **Електронний курс**: <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=901>

12. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>
2. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 р. № 964 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
3. Навчальний посібник «Фінансова безпека держави»: навчальний посібник// Н.М. Давиденко, Н.К. Мрачковська - Київ: Редакційно видавничий відділ НУБІП України, 2020 рік. – 350 с.
4. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
5. Амосов О. Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємств/ О. Ю. Амосов // Экономика и управление. – 2012. - № 1 – С. 8-13.
6. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів: Видавництво, 2012. – 386 с.
7. Васильчак С. В. Управління фінансовою безпекою підприємства / С. В. Васильчак, Н. В. Процикевич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 151-153.

Допоміжна

1. Д'яконова І. І. Ресурсно-функціональний підхід у дослідженні фінансової безпеки підприємства та корпоративного управління / І. І. Д'яконова, Ю. М. Петренко // Бізнес ін-форм. – 2013. – № 2. – С. 188-193.
2. Загорельська Т.Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т.Ю. Загорельська // Вісник ДНУ. – Сер. В: Економіка і право, Вип.2. – 2013. – С. 243-247.
3. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів: [б. в.], 2011. – 380 с.
4. Нусінова О. В. Оцінка фінансової безпеки підприємств: монографія / О. В. Нусінова. – Кривий Ріг: Діоніс, 2011. – 189 с.
5. Основи формування економічної безпеки України: колективна монографія / за заг. ред. І. П. Мойсеєнко. – Львів: СПОЛОМ, 2011. – 208 с.
6. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансовоекономічної безпеки: монографія / за ред. д.е.н., проф. А. В. Череп. – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – 311 с.
7. Фінансова безпека будівельних підприємств: монографія / Ю. М. Воробйов, О. І. Воробйова, О. Г. Блажеви; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь: АРІАЛ, 2013. – 179 с.
8. Економічна безпека: навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джузі. - К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.
9. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2012.
10. А. В. Піхотицький. Оцінка рівня фінансової безпеки України: монографія / А. В. Піхотицький. – К. Бізнесінформ, 2018. – 276 - 280 с.
11. Соціально-економічна безпека: навч. посіб. [У. Б. Бережницька, О. Я. Савко] / за ред. М. О. Данилюка та Бережницької У. Б. – Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2016. – 264 с.
12. Структурно-інституціональні трансформації та економічна безпека держави : монографія / За ред. О. С. Власюка, А. І. Мокія. – Львів: Априорі, 2012. – 836 с.

13. Сухоруков А. І. Національна економічна безпека: навч. посіб. / А. І. Сухоруков, С. З. Мошенський, О. М. Петрук; за ред. д.е.н., проф. А. І. Сухорукова. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 384 с.

14. Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. – К. : Знання, 2010. – 687 с.

13. Інформаційні ресурси

1. ЛігаБизнесИнформ. – Режим доступу: www.liga.net. С. 235 – 238. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Партин Г. О. Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємств [Електронний ресурс] / Г. О. Партин, О. Я. Мигрухіна

3. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Підхомний, Н. О. Микитюк, І. П. Вознюк. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Право. Україна. – Режим доступу: www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html/.

5. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу: portal.rada.gov.ua.

6. Статистична інформація // Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. Ткачук Т. Характерні особливості конкурентної розвідки та промислового шпигунства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=451>.